

УДК 378.018.8:793.3-051]:316.614
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/34-2-3>

Світлана ЗАЄЦЬ,
orcid.org/0000-0002-7467-6754
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри хореографії та художньої культури
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) svitlana.zaiets12@gmail.com

Валентина КОВАЛЬСЬКА,
orcid.org/0000-0002-3850-8198
викладач кафедри хореографії та художньої культури
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) kov.v.pochta@gmail.com

Вікторія МАРКІНА,
orcid.org/0000-0003-4727-2508
викладач-стажер кафедри хореографії та художньої культури
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(Умань, Черкаська область, Україна) markinakusia@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

У статті розглянуто процес соціалізації у єдності із фаховою підготовкою майбутніх учителів хореографії. Проаналізовано поняття «соціалізація». Розкрито особливості, умови та фактори соціалізації. Визначено проблеми соціалізації майбутніх учителів хореографії в контексті професійної підготовки педагогів-хореографів у ЗВО: вплив модернізації соціальних інституцій, які мають корегувати процес формування соціальних якостей вчителя хореографії відповідно до суспільно значимих цінностей, обмежувати чи активізувати вплив окремих соціальних факторів або, навпаки, нейтралізувати їх; залежність соціалізації педагога від цієї множинності інституцій як відносно стійких типів і форм соціальної практики, завдяки яким організовується процес соціалізації у рамках соціальної системи суспільства; зв'язок соціалізації із трансформацією всієї системи освіти та майбутнім працевлаштуванням; взаємозв'язок процесу соціалізації та індивідуалізації, формування творчих здібностей та індивідуального хореографічного стилю; вплив соціально-психологічних механізмів соціалізації (імпринтингу, наслідування, ідентифікації, рефлексії, інтеріоризації, екстеріоризації) у процесі підготовки майбутніх вчителів хореографії на процес самореалізації; проблемність чи успішність соціалізації майбутнього вчителя хореографії зумовлена сучасними соціокультурними умовами: руйнацією в суспільстві усталеної системи цінностей; відсутністю єдиної національної ідеї; домінуванням матеріальних цінностей у суспільстві, зокрема культу грошей і влади; полярністю оцінки історичного минулого; майновим розширенням суспільства; нестабільністю політичної ситуації у країні; критиканством влади; домінуванням культу сили; зниженням морально-етичного рівня населення; лібералізацією статевої моралі; послабленням виховного потенціалу сім'ї; домінуванням електронних засобів впливу.

Ключові слова: вчитель хореографії, соціалізація, самореалізація, професійна підготовка, дистанційне навчання.

Svitlana ZAIETS,

orcid.org/0000-0002-7467-6754

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Choreography and Art Culture
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) svitlana.zaiets12@gmail.com*

Valentyna KOVALSKA,

orcid.org/0000-0002-3850-8198

*Lecturer at the Department of Choreography and Art Culture
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) kov.v.pochta@gmail.com*

Viktorija MARKINA,

orcid.org/0000-0003-4727-2508

*Lecturer-Trainer at the Department of Choreography and Art Culture
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
(Uman, Cherkasy region, Ukraine) markinakusia@gmail.com*

PROBLEMS OF SOCIALIZATION OF FUTURE TEACHERS OF CHOREOGRAPHY

The article considers the process of socialization in unity with the professional training of future teachers of choreography. The concept of "socialization" is analyzed. Features, conditions and factors of socialization are revealed. Problems of socialization of future teachers of choreography in the context of professional training of teachers of choreographers in ZVO are defined: the impact of modernization of social institutions, which should adjust the process of forming the social qualities of the choreography teacher in accordance with socially significant values, limit or activate the influence of certain social factors, or, conversely, neutralize them; the dependence of the socialization of the teacher on this set of institutions, as relatively stable types and forms of social practice, through which the process of socialization is organized within the social system of society; the connection of socialization with the transformation of the entire education system and future employment; the relationship of the process of socialization and individualization, the formation of creative abilities and individual choreographic style; the influence of socio-psychological mechanisms of socialization (imprinting, imitation, identification, reflection, internalization, exteriorization) in the process of training future teachers of choreography on the process of self-realization; the problem or success of the socialization of the future teacher of choreography is due to modern socio-cultural conditions: the destruction of the established system of values in society; lack of a single national idea; the dominance of material values in society, in particular the cult of money and power; polarity of assessment of the historical past; property stratification of society; instability of the political situation in the country; criticism of the authorities; the dominance of the cult of power; reduction of moral and ethical level of the population; liberalization of sexual morality; weakening the educational potential of the family; the dominance of electronic means of influence.

Key words: *choreography teacher, socialization, self-realization, professional training, distance learning.*

Постановка проблеми. Сьогодні ставить перед учителем хореографії певні вимоги до професійної підготовки й успішної соціалізації як особистості. Соціалізація особистості починається з перших років життя і закінчується періодом громадянської зрілості людини, хоча, зрозуміло, повноваження, права й обов'язки, набуті нею, не говорять про те, що процес соціалізації цілком завершений – за деякими аспектами він продовжується все життя. Вчитель хореографії – це носій культурних цінностей, зразок для наслідування учнями, важливий об'єкт навчального процесу в системі освіти. Хореографічна освіта як складова частина системи освіти охоплює мережу освітньо-виховних і культурно-освітніх середніх, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців середньої

та вищої кваліфікації з хореографії, а також забезпечують цілеспрямований духовний розвиток особистості (Бех, 1998: 17). Вчитель хореографії формує духовний світ учня, забезпечує гармонізацію його життя, природне входження до соціального середовища. Успішність соціалізації учня залежить від успішної соціалізації вчителя.

Аналіз досліджень. Проблема соціалізації, визначення сутності цього феномену, особливостей вияву і пошуки оптимальних способів її розв'язання висвітлені у працях зарубіжних дослідників (Дж. Мід, Г. Кершенштейнер, Л. Колберг, Р. Мертон, П. Наторп та ін.), українських і російських науковців (А. Ахмадєєв, Л. Гордон, С. Заєць, Н. Лавриченко, М. Лукашевич, В. Слюсаренко, Ю. Урманцев, С. Харченко, М. Шабанова, А. Ширяєва, Л. Штефан та ін.).

У сучасній науці приділяється належна увага проблемам підготовки майбутнього вчителя, зокрема таким її аспектам, як підготовка вчителя до творчої професійної діяльності (В. Загвязинський, І. Зязюн, С. Сисоєва та ін.), розвиток особистості вчителя у процесі професійної підготовки (І. Бех, І. Зязюн та ін.), загальнокультурний розвиток учителя (О. Олексюк, О. Рудницька та ін.), індивідуальність майбутнього педагога (К. Альбуханова-Славська, В. Рибалко та ін.), творча індивідуальність майбутнього педагога (О. Пехота, О. Сергєєнкова та ін.).

Сучасна педагогічна освіта характеризується значними змінами, зумовленими новими концептуальними підходами до її реформування, зростанням вимог до рівня професійної підготовки вчителя. Його освітній потенціал має бути фундаментальним, збагачуватися шляхом глибокого засвоєння теоретичних і практичних фахових знань і вмінь.

Проблема хореографічної підготовки майбутніх учителів виступає спеціальним об'єктом досліджень Л. Андрощук, Т. Благової, О. Бурлі, С. Забрєдовського, М. Рожко, І. Радченко, Т. Сердюк, О. Таранцевої, О. Філімонової та ін.

Аналіз теоретичного і практичного доробку сучасної педагогічної науки дозволяє стверджувати, що поза увагою дослідників залишається підготовка учителів хореографії у єдності із процесом соціалізації особистості.

Основною метою цієї публікації є аналіз поняття «соціалізація» й обґрунтування проблем соціалізації майбутніх учителів хореографії.

Виклад основного матеріалу. У сучасній науковій літературі розрізняють три напрями в соціалізаційній проблематиці (соціально-філософський, соціально-психологічний, соціально-педагогічний) Незважаючи на широке вживання, цей термін «не має єдиного визначення, наближаючись в одних випадках до виховання, а в інших – до формування особистості» (Заєць, 2005: 118). Сучасний «Філософський енциклопедичний словник» детермінує соціалізацію як «процес засвоєння людським індивідом системи знань, норм і цінностей, які дозволяють йому функціонувати як повноправному члену суспільства» (Філософський енцикл. сл., 2002: 629). Соціалізація охоплює всі види взаємодії людини із сукупністю зовнішніх впливів і їхні результати. Тобто соціальна система визначає ціннісні орієнтації особистості, її установки, погляди, спрямованість, рівень прояву творчості тощо. Це відбувається тому, що конкретна сукупність суспільних умов (політичних, правових, економічних, культурних, освітніх, моральних, релігійних), у яких живе

і діє індивід, вимагає, а отже, і формує певний тип особистості, в якому розвиваються і встановлюються відповідні риси та якості. Це відбувається завдяки засвоєнню людиною ціннісного нормативного досвіду попередніх поколінь і виробленню на його основі власного досвіду діяльності, міжособистісної взаємодії та спілкування. За Б. Бім-Бадом та О. Петровським, соціалізація у широкому розумінні становить «процес і результат включення людини, що росте, у суспільство завдяки засвоєнню й більш або менш активному відтворенню особистістю соціального досвіду, історично накопиченої культури» (Бім-Бад, 1996: 23). Соціалізацію також розглядають як процес формування соціальних якостей, цінностей, знань і умінь, завдяки яким людина стає активним і повноцінним учасником соціальних зв'язків, інститутів і спільнот. Водночас соціалізація не суперечить і не виключає прояву індивідуальності з особистостями, що входять до певних спільнот, а передбачає створення оптимальних умов для їхньої взаємодії, самореалізації та саморозвитку (Темина, 1999: 51). За іншим трактуванням, соціальний розвиток – це процес «інтеграції індивіда в суспільство, в різні типи соціальних спільнот (групу, соціальний інститут, соціальну організацію) шляхом засвоєння елементів культури, соціальних норм і цінностей, на засадах яких формуються соціально значущі риси особистості» (Ковалев, 1970: 17). Означений розвиток є двосдиним процесом, який включає соціалізацію, тобто засвоєння, інтеріоризацію суспільних відносин та індивідуалізацію – індивідуальний, притаманний лише цій особистості спосіб засвоєння відносин, у процесі якого розвиваються її індивідуальні якості, інтелект, світогляд, воля, моральні ідеали, естетичні смаки, творчі потенції. І. Кон під соціалізацією розуміє «сукупність усіх соціальних і психологічних процесів, завдяки яким індивід засвоює систему знань, норм і цінностей, що дозволяють йому функціонувати як повноправному члену суспільства». І додає, що соціалізація «включає не тільки усвідомлені, цілеспрямовані впливи, які піддаються контролю (виховання в широкому розумінні слова), а і стихійні, спонтанні процеси, котрі тим чи іншим чином впливають на формування особистості» (Кон, 1967: 19). У контексті проблеми, що розглядається, не можна обійти увагою роботи Л. Колберга. Характеризуючи етапи розвитку моральної свідомості особистості, він виокремлює такі з них, як: *доморальний стан індивіда*, який власне виступає передумовою генерування моральної свідомості. Головними регуляторами поведінки тут є підкорення та пока-

рання, нагорода за слухняність. За допомогою цих регуляторів відбувається розрізнення добра і зла в кожній конкретній ситуації. Потім ці установки переростають в інструментально-релятивістську орієнтацію, коли особистість формує в собі толерантність до інших та до інакомислення; *пасивно-адаптивна поведінка*, що є шляхом автономної людини до злагоди з іншими (в перспективі). На цьому етапі особистість виявляє конформну поведінку щодо свого соціального оточення; *пасивне прийняття норм і цінностей соціальних груп, до складу яких входить індивід; орієнтація на закон і порядок; орієнтація на соціальний договір і закон; орієнтація на загально визнані (загальнолюдські) норми та принципи*. На думку дослідника, людина може вважатися дійсно морально розвинутою тільки після досягнення останньої, шостої стадії. Для цього вона має поступово засвоювати моральні норми співжиття, виробляти в собі універсальні цінності (Kohlberg, 1981: 17). В. Піча під цим поняттям розуміє «процес засвоєння людиною особистісних якостей на різних етапах її існування». І додає, що соціалізація – це «процес входження (включення) індивіда в соціум, який породжує зміни в соціальній структурі суспільства й у структурі особистості» (Піча, 2000: 71). Останнє зумовлюється соціальною активністю людини та її здатністю у взаємодії із середовищем не лише засвоювати його вимоги (адаптацією), а й змінювати це середовище, активно впливати на нього (інтеграцією), визначати свій «життєвий світ». Тобто в широкому розумінні слова соціалізація – це складний процес засвоєння соціальних ролей і культурних потреб, який починається з раннього дитинства, триває протягом усього життя людини та закінчується з її смертю.

Таким чином, позитивно орієнтована соціалізація особистості сприяє соціальному розвитку, самовдосконаленню та самореалізації особистості, що впливає на відродження суспільства. Соціалізація зумовлена характером відносин, які існують у мікро- і макросоціумі, а також довкіллям, у якому живе людина. Тож головним завданням соціалізації молодого покоління виступає «допомога в орієнтації у суспільному вирі подій і явищ – соціальних, економічних, інформаційних, а також в оволодінні досвідом старших генерацій, самостійному знаходженні свого професійного та життєвого шляху» (Лавреченко, 2009: 3). Це процес засвоєння і використання дитиною у поведінці та діяльності системи морально-духовних цінностей, до якої вона включена і під якою розуміється «складно побудований регулятор людської життєдіяльності, що відображає у своїй структур-

ній організації та змісті особливості об'єктивної дійсності й охоплює зовнішній для людини світ і саму людину в усіх її об'єктивних характеристиках». Ієрархія цінностей, які входять до цієї системи, «не дозволяє особистості, з одного боку, розчинитися в емпіричному бутті, втратити дійсні сутнісні потенції, оскільки розвинені особистісні цінності становлять основу внутрішнього світу особистості, виявляючись виразником стабільного, інваріантного, а з іншого – дає можливість існувати і діяти вільно, тобто свідомо, цілеспрямовано, виходячи із власних особливостей» (Бех, 1998: 17). Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що соціалізація становить складну нелінійну систему, яка ґрунтується на нерозривній єдності індивідуального, набутого генетично, і того, що формується під впливом зовнішнього середовища. Останній чинник виявляється у двох планах: цілеспрямованому впливові (навчання, виховання) і стихійних факторах, що існують об'єктивно і діють на особистість на різних рівнях сприйняття (свідомому та несвідомому). Сукупність цих зовнішніх реалій виступає стосовно дитини соціальним середовищем її життєдіяльності, яке певним чином визначає напрям її соціального розвитку, його зміст і прогнозує результат – ступінь адаптації та інтеграції у великий соціум.

Проаналізуємо хореографічну освіту у єдності із процесом соціалізації, виділяючи особливості, види, фактори й умови впливу на майбутніх педагогів хореографії.

Хореографічна освіта детермінується соціально-економічними та суспільно-політичними процесами. Водночас вона є ефективним засобом соціалізації людини, розвитку її світоглядної культури, формування здатності до саморегуляції та самовдосконалення (Авраменко, 2018: 16). Аналіз теоретичних засад та історичного досвіду навчання хореографії представлено у працях Н. Базарової, Г. Березової, А. Гуменюк, Є. Зайцева, С. Зубатова, Т. Павлюк, Ю. Станішевського, В. Шкоріненко та ін. Вплив танцювального мистецтва на духовний розвиток особистості досліджували В. Верховинець, П. Коваль, Ю. Хижняк, А. Шевчук та ін. Формування професійних умінь майбутніх учителів хореографії представлено у доробках Т. Благової, С. Забрєдовського, О. Мартиненко, Б. Стасько, О. Філімонової та ін.

У різні історичні епохи ставлення суспільства до хореографічної освіти змінювалося, але завжди її вважали пріоритетною у формуванні особистості, оскільки вона спрямовувалася на поглиблення загальнокультурного та творчого розвитку. Питання становлення та розвитку про-

фесійної підготовки майбутніх хореографів були предметом філософських, мистецтвознавчих і психолого-педагогічних досліджень.

Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку професійної освіти проблема хореографічної підготовки майбутніх учителів виступає об'єктом спеціальних досліджень у працях Л. Андрощук, О. Бурлі, М. Рожко, І. Радченко, Т. Сердюк, О. Таранцевої та ін.

Хореографічно-педагогічна освіта в Україні пройшла етап модернізації (2011–2016). Ці зміни неоднозначно трактуються громадською думкою. У сучасному суспільстві наявність знань і гарна освіта не є гарантом прийняття на престижну та високооплачувану роботу. Тому популяризація професії майбутнього вчителя хореографії знижується. Отже, проблема соціалізації пов'язана із трансформацією всієї системи освіти та майбутнім працевлаштуванням.

Руйнується система доступних позашкільних хореографічних закладів, гуртків, а також знижується популярність тих, що залишилися, через відсутність їх пропагування та популяризації. Як наслідок, виникає безробіття вчителів хореографії. Отже, наступна проблема соціалізації майбутніх вчителів хореографії – це множинність інститутів соціалізації як відносно стійких типів і форм соціальної практики, завдяки яким організовується процес соціалізації в рамках соціальної системи суспільства.

Серед основних вимог до особистості майбутніх хореографів є розвиток творчих здібностей, розкриття творчого потенціалу у власних танцювальних постановках, формування індивідуального хореографічного стилю (Авраменко, 2020: 4). Педагог-хореограф зі сформованим індивідуальним стилем діяльності краще адаптується в соціальному середовищі. Л. Андрощук досліджувала формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії. За її визначенням, хореографічний стиль – це самореалізація хореографа в певному напрямі танцювального мистецтва, яка виражається в неповторній манері проведення занять, особливостях творчо-постановчої діяльності та в підготовці студентів-хореографів до майбутньої професійної діяльності (Андрощук, 2009: 120). Процес самореалізації пов'язаний із процесом соціалізації, що полягає у засвоєнні індивідом соціального досвіду, але розуміння змісту цього досвіду, його структури, засобів і порядку засвоєння істотно відрізняються.

Можемо стверджувати, що невід'ємною складовою частиною «соціалізації» поряд з «інтеріоризацією», «соціальною адаптацією» є процес

«індивідуалізації». Це пояснюється насамперед тим, що немає однакових процесів соціалізації. Індивідуальний досвід кожної особистості є унікальним і неповторним. Індивідуалізація у цьому разі необхідна як процес виявлення і стимулювання нахилів, задатків, здібностей особистості, врахування її потреб та інтересів, які розвиваються, спосіб поєднання суспільно значущого й особистісного. Соціалізація також сприяє формуванню індивідуальності особистості та її свободі. У процесі соціалізації розвивається почуття ідентичності та спроможність незалежно мислити і діяти.

Також процес самореалізації пов'язаний із соціально-психологічними механізмами соціалізації, а саме: *імпринтингом* – фіксуванням людиною на рецепторному та підсвідомому рівні особливостей об'єктів, що на неї впливають; *наслідуванням* – копіюванням людиною певних зразків поведінки та діяльності інших; *ідентифікацією* – ототожненням людиною себе з іншими людьми, групою, спільнотою; *рефлексією* – оцінкою особистістю різних проявів свого «Я», *інтеріоризацією* – процесом перетворення зовнішніх, реальних операцій соціальної діяльності у внутрішні, ідеальні; *екстеріоризацією* – процесом переходу від внутрішньої, психічної діяльності до зовнішньої, практичної. У цій ситуації велику роль відіграє авторитет викладача, педагога-наставника, котрий виступає взірцем для наслідування, для формування фахових психолого-педагогічних умінь і хореографічного професіоналізму. Однак за період навчання у ЗВО майбутні хореографи не завжди знаходять для себе ідеал для наслідування. Також конфліктні ситуації у групі призводять до зниження задоволеності взаєминами, виникає стан внутрішньої самотності та занедбаності, що веде до депресивного стану, до психічних захворювань. Зазначені моменти уповільнюють або перешкоджають самореалізації та індивідуалізації творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Важливою складовою частиною підготовки майбутніх учителів хореографії є формування художньо-естетичного досвіду у процесі їх професійної підготовки у ЗВО. Відповідно процес спеціально організованої передачі соціального досвіду особистості та розвитку її потенційних можливостей, який відбувається в різних державних і недержавних організаціях (ЗВО), називають соціально-контрольованою соціалізацією. У дисертаційній роботі Т. Сердюк конкретизовано сутність, зміст і компонентну структуру художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів, яка полягає у взаємодії когнітивної, аксіологічної та праксеологічної складових частин у процесі художньо-естетич-

ної діяльності особистості. Практичну значущість роботи представляє розроблене навчально-методичне забезпечення, засноване на інноваційних формах навчання: взаємодії методів мультимедійного навчання, синтетичної драматизації та опорно-методичних карт постановочної роботи (Сердюк, 2011: 71). На особистість впливають різні обставини суспільного життя, які не створюються спеціально, тобто відбувається стихійна соціалізація. Також існує відносно спрямована соціалізація, метою якої є організація в суспільстві певних економічних, законодавчих та інших передумов, що впливають на життєвий шлях особистості.

Рівень розвитку когнітивного компонента визначається повнотою, глибиною, системністю знань педагога-хореографа. На думку О. Щолокової, теоретичним підґрунтям фахової підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін постає його мистецтвознавчий тезаурус, який складається у ході спеціалізованої загальношкільної освіти й містить у собі фундаментальні поняття історії та теорії художньої культури, термінологічний апарат і лексику мистецтвознавчих наук (Щолокова, 1996: 34). Сюди ж можна додати вплив засобів масової інформації на формування культури. На жаль, разом із демократизацією суспільства, скасуванням ідеологічних заборон і цензурних обмежень різко зросли пропагування сили, правового нігілізму та сексуальних насолод. Така інформація є простою та зрозумілою. Її ціль – розвага глядача. Герої фільмів можуть демонструвати норми кримінальної субкультури, жорстокість, цинізм, неспорядковані сексуальні стосунки.

Перелічені поняття, теорії, професійні знання, засоби масової інформації відносимо до факторів та умов соціалізації. Отже, наведені види та фактори соціалізації характеризуються суперечністю впливу на особистість майбутнього вчителя хореографії.

Також умовою та фактором впливу на процес соціалізації виступає середовище, у цьому разі навчальний процес ЗВО. Люди й установи, діючі соціальні суб'єкти, за допомогою яких людина соціалізується, є «агентами соціалізації» через процес навчання, комунікації, долучення до культури. О. Таранцева, визначає формування хореографічних умінь майбутнього фахівця хореографії як процес створення сприятливих умов для інноваційної професійної діяльності, що забезпечує розвиток особистісних якостей і професійних умінь (Таранцева, 2002: 12).

Успішність процесу комунікації, взаємодії «викладача і студента», «групи та студента», «викладача і групи» зумовлюється психологічним кліматом у колективі, який також впливає на творчий потенціал кожного учасника навчального процесу, на результати навчання, на якість підготовки майбутнього фахівця хореографії.

Проблема соціалізації майбутніх учителів хореографії посилюється у зв'язку з карантинними умовами та дистанційним навчанням. Електронні засоби не можуть компенсувати очне навчання у ЗВО. Навчання на спеціальності «Хореографія» потребує спеціального середовища для підготовки: просторого залу, хореографічного станка, музичного акомпанементу концертмейстера. Методична робота з викладачем, групова робота, колективні постановки потребують взаємодії кількох учасників. Такі умови неможливо забезпечити дистанційно, тож погіршується якість знань, професійна компетентність майбутніх балетмейстерів, а це впливає на соціалізацію.

Висновки. Резюмуючи вищесказане, можемо сказати, що процес соціалізації майбутнього вчителя хореографії є інституалізованим. Він реалізується через систему певних соціальних інституцій, які мають корегувати процес формування соціальних якостей вчителя хореографії відповідно до суспільно значимих цінностей, обмежувати чи активізувати вплив окремих соціальних факторів або, навпаки, нейтралізувати їх. Проблемність чи успішність соціалізації майбутнього вчителя хореографії зумовлена сучасними соціокультурними умовами: руйнацією в суспільстві усталеної системи цінностей; відсутністю єдиної національної ідеї; домінуванням матеріальних цінностей у суспільстві, зокрема культу грошей і влади; полярними оцінками історичного минулого; майновим розшаруванням у суспільстві; нестабільною політичною ситуацією у країні; критиканством влади; домінуванням культури сили; зниженням морально-етичного рівня населення; лібералізацією статевої моралі; послабленням виховного потенціалу сім'ї; домінуванням електронних засобів впливу.

Перспективи подальших досліджень проблеми соціалізації майбутніх учителів хореографії вбачаємо в пошуку різних способів сприяння становленню індивідуальної та соціальної суб'єктності вчителя хореографії, забезпеченні необхідних умов для задоволення його потреб, соціально позитивних способів самоствердження та самореалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. В. Суть і зміст підготовки майбутніх хореографів до професійної діяльності. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2018. № 44. С. 4–16. URL: //doi.org/10.5281/zenodo.1410170 (дата звернення: 30.10.2020).
2. Андрощук Л. М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2009. 200 с
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Київ : ІЗМН, 1998. С. 17.
4. Бим-Бад Б. М., Петровский А. В. Образование в контексте социализации. *Педагогика*. 1996. № 1. С. 23.
5. Заєць С. С. Адаптація як соціально-психологічний механізм соціалізації особистості. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2005. Вип. 11. С. 117–122.
6. Kohlberg L. Education for a Just society: A Modern Statement of the Socratic View. *The Philosophy of Modern Development*. San Francisco, 1981. P. 465.
7. Ковалев А. Г. Психология личности. Москва : Просвещение, 1970. С. 17.
8. Кон И. С. Социология личности. Москва : Изд-во полит. лит-ры, 1967. С. 19.
9. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис. Київ : ВІРА ІНСАЙТ, 2000. С. 3.
10. Піча В. М. Соціологія: загальний курс : навчальний посібник. Київ : Каравела, 2000. С. 71.
11. Сердюк Т. І. Художньо-естетична школа майбутніх учителів хореографії: формування досвіду : монографія. Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. 273 с.
12. Таранцева О. О. Формування фахових умінь майбутніх учителів хореографії засобами українського народного танцю : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 22 с.
13. Темина С. Ю. По пути развития школьника. Москва – Воронеж : НПО «МОДЭК», 1999. С. 51.
14. Філософський енциклопедичний словник. Київ : Абрис, 2002. С. 629.
15. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя. Київ, 1996. 172 с.

REFERENCES

1. Avramenko O. V. Sut i zmist pidhotovky maibutnikh khoreohrafiv do profesiinoi diialnosti [The essence and content of training future choreographers for professional activities]. *Theory and methods of teaching and education*. 2018, № 44, pp. 4–16. URL: //doi.org/10.5281/zenodo.1410170 (appeal date: 30.10.2020) [in Ukrainian].
2. Androshchuk L. M. Formuvannia individualnoho styliu diialnosti maibutnoho vchytelia khoreohrafii: Dis. ... cand. ped. science: 13.00.04. Uman, 2009, 200 p [in Ukrainian].
3. Bekh I. D. Osobystisno zoriientovane vykhovannia. [Personally oriented education]. Kyiv: IZMN, 1998, P. 17 [in Ukrainian].
4. Bym-Bad B. M., Petrovskiy A. V. Obrazovanye v kontekste sotsyalyzatsyy [Education in the context of socialization]. *Pedagogy*, 1996, № 1, P. 23 [in Russian].
5. Zaiets S. S. Adaptatsiia yak sotsialno-psykholohichniy mekhanizm sotsializatsii osobystosti [Adaptation as a socio-psychological mechanism of socialization of personality]. *Psychological and pedagogical problems of rural school*. 2005, Issue 11. pp. 17–122 [in Ukrainian].
6. Kohlberg L. Education for a Just society: A Modern Statement of the Socratic View. *The Philosophy of Modern Development*. San Francisco, 1981. P. 465 [in English].
7. Kovalev A. H. Psykholohiya lychnosti. [Personality psychology]. Moskva: Enlightenment, 1970, P. 17 [in Russian].
8. Kon Y. S. Sotsyolohiya lychnosti. [Sociology of personality]. Moskva: Izd-vo polit. lit-ry, 1967, P. 19 [in Russian].
9. Lavrychenko N. M. Pedahohika sotsializatsii: yevropeiski abrysy. [Pedagogy of socialization: European outlines]. Kyiv: VIRA INSIGHT, 2000. P. 3 [in Ukrainian].
10. Picha V. M. Sotsiolohiia: zahalniy kurs: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshcheykh zakladiv osvity Ukrainy [Sociology: general course: A textbook for students of higher education in Ukraine]. Kyiv: Karavela, 2000. P. 71 [in Ukrainian].
11. Serdiuk T. I. Khudozhno-estetychna shkola maibutnikh uchyteliv khoreohrafii: formuvannia dosvidu [Art and aesthetic school of future teachers of choreography: formation of experience: monograph. Donetsk: LANDON-XXI, 2011. P. 273 [in Ukrainian].
12. Tarantseva O. O. Formuvannia fakhovykh umin maibutnikh uchyteliv khoreohrafii zasobamy ukrainskoho narodnoho tantsiu [Formation of professional skills of future teachers of choreography by means of Ukrainian folk dance] Author's abstract. dis. for science. degree can. ped. Sciences: 13.00.04. Kyiv, 2002. p. 22 [in Ukrainian].
13. Temyna S. Yu. Po puty razvytyia shkolnyka [Along the way of schoolboy development]. Moscow – Voronezh: NPO MODEK, 1999, P. 51 [in Russian].
14. Filosofskiy entsyklopedychnyi slovnyk [Philosophical encyclopedic dictionary]. Kyiv: Abris, 2002. P. 629 [in Ukrainian].
15. Shchokolova O. P. Osnovy profesiinoi khudozhno-estetychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia. [Fundamentals of professional artistic and aesthetic training of future teachers]. Kyiv, 1996, p. 172 [in Ukrainian].